

Lichocka, Halina

Druga Międzynarodowa Konferencja Historii Chemii i Przemysłu Chemicznego (Eger, Węgry)

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 41/1, 177-179

1996

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

opublikowanym na łamach „Gazety Krakowskiej” nr 209 z dn. 9–10 IX 1995. Także „Dziennik Polski” nr 213 z dnia 15 IX 1995 r. zamieścił fragment wywiadu z dr Bolesławem Gomółką, przeprowadzonego z okazji wystawy przez red. M. Lovella, w ramach szerszej publikacji *Z Kosmosu do Krakowa*. Również „Echo Krakowa” nr 178 z dn. 11 IX 1995 zamieściło anons o wystawie *Świt ery kosmicznej*. Były także relacje w radio.

Wystawa była czynna w ciągu całego dnia w Krakowskim Domu Kultury „Podgórze” w dniach 11 IX do 14 X 1995 r., a być może zostanie ona udostępniona jeszcze innym instytucjom celem przedłużenia czasu ekspozycji.

Bolesław Gomółka
(Kraków)

DRUGA MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA HISTORII CHEMII I PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO (EGER, WĘGRY)

Węgierskie towarzystwo Chemiczne organizuje co cztery lata międzynarodowe konferencje historyków chemii. Pierwsza taka konferencja odbyła się w Veszprem nad Balatonem w sierpniu 1991 r. (sprawozdanie ukazało się w „Kwartalniku” 1992 nr 1 s. 216–220). Druga miała miejsce w Eger, w dniach 16–19 sierpnia 1995 r. Obydwie bardzo dobrze przygotowane zarówno pod względem programu naukowego, jak obsługi technicznej były dobrym świadectwem bogatego doświadczenia w urządzaniu spotkań naukowych, jakie stało się udziałem Węgierskiego Towarzystwa Chemicznego. Towarzystwo to – organizuje corocznie ponad 30 różnotematycznych konferencji międzynarodowych. Ta imponująca działalność jest realizowana w ten sposób, że sekcje naukowe, reprezentujące poszczególne specjalności chemiczne, zajmują się stroną merytoryczną, natomiast resztę bierze na siebie stały komitet organizacyjny, złożony z czterech wyspecjalizowanych pracowników, zatrudnionych przez Towarzystwo.

Druga Międzynarodowa Konferencja Historii Chemii i Przemysłu Chemicznego, w odróżnieniu od poprzedniej, nie miała żadnego tematu czy hasła wiodącego, którego zadaniem byłoby ukierunkowanie problematyki obrad. Wszystkie zagadnienia traktowano równoprawnie pod warunkiem, że wiązały się z historią chemii. Zamiarem organizatorów było dostarczenie badaczom dziejów chemii sposobności zaprezentowania na międzynarodowym forum rezultatów własnych dociekań i porównania ich z wynikami innych. Toteż referaty przedstawiały w znacznym stopniu obraz aktualnie prowadzonych kierunków badawczych.

Wiele miejsca zajęła tematyka, obecna zresztą na wszystkich konferencjach historycznych, a więc biografistyka często wiążąca się z pisarstwem okolicznościowym,

inspirowanym okazjami jubileuszowymi (np. biografia¹ naukowa Maxa Bergmana opracowana przez Wolfganga Göbela z Niemiec), monograficzne opracowania poświęcone osiągnięciom naukowym wielkich postaci (referat² Istvá Hannusa z Węgier poświęcony Laureatowi Nagrody Nobla – Albertowi Szent-Györgyi oraz referat³ innego węgierskiego autora, Istvána Pròdera o Samuelu Mikoviny – profesorze matematyki w Schemnitz), a także problematyka organizacji studiów w poszczególnych krajach oraz początków akademickiego kształcenia chemików (sprawy te zostały poruszone w wystąpieniach⁴ z Węgier).

Licznie reprezentowane były również zagadnienia dotyczące historii rozmaitych specjalności chemicznych i technik doświadczalnych, stanowiące także element tradycyjnie obecny w badaniach dziejów chemii. Spośród tego typu opracowań przedstawionych w Eger najciekawszy był referat Ferenc Szabadvàry'ego z Budapesztu o historii laboratorium chemicznego od najdawniejszych czasów aż po współczesność⁵. Autor opisał wzajemne powiązania między procesem narastania wiedzy o składzie i budowie ciał a postępem dokonującym się w metodyce badawczej. Zaczął od genezy laboratorium i historycznej scenerii badań chemicznych; omówił następnie drogę rozwoju analizy chemicznej – od wskazań jakościowych do początków obliczeń ilościowych. Nową epokę zapoczątkowało w XIX w. przeniknięcie do laboratoriów chemicznych optyki i elektryczności, czego następstwem stało się konstruowanie coraz bardziej doskonalonych optycznych i elektrycznych przyrządów do analizy. Dało to asumpt do rozwoju analizy instrumentalnej i zmieniło obraz laboratorium.

Z referatem Szabadvàry'ego dobrze komponowało się wystąpienie Janosa Inczèdy'ego z Uniwersytetu w Veszprem na temat zależności między dostępnością informacji a rozwojem nauki⁶. Zdaniem autora, historia nauk przyrodniczych wskazuje, że ich rozwój był i jest limitowany przez techniczne możliwości instrumentów w zakresie uzyskiwania i gromadzenia informacji. Dostępność informacji jest bowiem nie tylko podstawą rozwoju wiedzy naukowej, ale również wyznacznikiem sposobów i możliwości konstruowania sztucznych i rekonstruowania naturalnych systemów i operacji. Coraz częściej postępy badawcze są determinowane przez aparaturę.

Referat o odmiennym, ze względu na typ refleksji, charakterze, zatytułowany: *Holistyczne rozumienie alchemii*⁷, wygłosił Juan A. Pèrez-Bustamante z Hiszpanii. Autor wykazał, że wpływy wielu religii uczyniły z alchemii niebywale wartościowy kompleks kulturowy i humanistyczny. Sama alchemia z powodu tkwiącego w niej symbolizmu, hermetyzmu, alegorii i metafor jest trudna do zrozumienia, dlatego też próby jej interpretacji często prowadzą do błędów i odwracają uwagę od całości misternej struktury, jaką stworzył splot elementów różnego pochodzenia. Alchemia była bowiem czymś więcej niż obrazem relacji pozanaukowych doktryn i praktyk minionych czasów, czymś więcej niż opisem prachemicznych eksperymentów w poszukiwaniu utopijnych chimer, oscylujących między transmutacją a eliksirem odmładzającym. Problematyka ta oczywiście występowała

i była nawet na tyle atrakcyjna, że przyciągała uwagę przez całe wieki, ale reprezentowała tylko część różnorodnego, synkretycznego systemu teorii i wierzeń. Obie cywilizacje: zachodnia i wschodnia rozwinęły ten specyficzny system, którego korzenie wywodzą się z greko-aleksandryjskiej alchemii, przyswojonej i rozwiniętej najpierw przez Muslim-arabów, a później przez europejskie chrześcijaństwo, od okresu scholastycznego aż do XVII w. Autor wyróżnił trzy główne filary tego systemu: alchemię mistyczną, której celem było oczyszczenie duchowe; alchemię medyczną, określaną jako chemiatria i jatrochemia; alchemię materialistyczną, zajmującą się przemianami materii i transmutacją. Tak szerokie spojrzenie na alchemię przedstawia bogactwo nowych propozycji badawczych, toteż wystąpienie J.A. Pèrez-Bustamante'a spotkało się z żywym zainteresowaniem.

Zbliżony stopień ogólności, aczkolwiek w odniesieniu do zupełnie innej epoki, cechował referat⁸ zgłoszony z Polski. Była to ilustracja dziewiętnastowiecznych poglądów na substancje występujące w przyrodzie ożywionej w aspekcie przedmiotu badań chemicznych, dostępności poznawczej i doboru metod. Na podstawie źródeł drukowanych i rękopiśmiennych została ukazana ewolucja w pojmowaniu genezy i charakteru związków organicznych oraz możliwości sztucznego ich otrzymywania i wynikających stąd nadziei i zagrożeń.

Program naukowy konferencji urozmaiciło zwiedzanie Uniwersytetu w Eger, Biblioteki-Muzeum w Uniwersytecie w Miskolc, a także licznych muzeów i zabawków w obu miastach.

Przypisy

¹ W. G ö b e l : *Max Bergmann (1886–1944) – Leben und Werk. Ein Nachtrag zu seinem 50. Todestag*. W: *Second International Conference on the History of Chemistry and Chemical Industry. Abstracts of Papers and List of Participants*. Eger 1995.

² I. H a n n u s : *Albert Szent-Györgyi in „The New York Times”*. Tamże.

³ I. P r ö d d e r : *Zwei Briefe von Samuel Mikoviny*. Tamże.

⁴ F. S z a b a d v à r y , E. V à m o s : *Die ersten Lehrstühle für Chemie an den ungarischen Universitäten*; E. V à m o s : *Hungarian Students of Chemistry at German Universities between 1881–1914 (An analysis based on the data of the Hungarian Yearbook of Statistics)*. Tamże.

⁵ F. S z a b a d v à r y : *History of the Chemical Laboratory*. Tamże.

⁶ J. I n c z è d y : *Science and Information*. Tamże.

⁷ J.A. P è r e z - B u s t a m a n t e : *The Holistic Concept of Alchemy*. Tamże.

⁸ H. L i c h o c k a : *The Methodological Problems of Organic Chemistry in the First Half of the 19th Century*. Tamże.

Halina Lichocka
(Warszawa)